

Suomen Sukututkimusseuran Blogi 29.5.

<https://www.genealogia.fi/l/blogi/kunnioita-isaas-ja-aitias/>

Kunnioita isää ja äitiä

29.05.2025

Kymmenen käskyn neljäs käskee kunnioittamaan vanhempiaan. Tämä tuli ottaa vakavasti, sillä pelkkä vanhempien haukkuminen johti koviin sakkoihin. Vanhempiin kajoaminen sen sijaan toi kuolemantuomion, joka tosin lievennettiin yleensä hovioikeudessa.

Mooseksen laki ja käskyt otettiin osaksi Ruotsin valtakunnan lakia jo vuonna 1608 ja ne johtivat rangaistusten kovenemiseen. Vanhempia vastaan nouseminen tutkittiin aina tarkkaan käräjillä.

Tohmajärven käräjillä tutkittiin siten maaliskuussa 1684 tapausta, jossa Kantosyrjän Pekka Tervosta syytettiin vanhempiensa lyömisestä. Tervosen äidin Kerttu Pekantytären naapureilta kysyttiin, olivatko he kuulleet tämän haukkuvan äitiään tällä punaisella pirua tarkoittavalla sanalla. Naapurit Heikki Immonen, Hannu Hirvonen, Risto Laurinpoika Immonen, Knuutti Laurinpoika Immonen, Tönne Hirvonen, Heikki Lajunen ja Heikki Leskinen kielsivät kuulleensa tällaista. Myöskään äiti ei ollut heille tällaisesta valittanut. Todistajien mielestä Tervonen, tämän äiti tai sisaret eivät olleet riidelleet, mutta äiti halusi erottaa poikansa tilalta ja antaa sen vävyllleen. Tästä osapuolet olivat kyllä riidelleet.

Kuva: Kymmenen käskyä. Fritz Roeber, kaivertaja. A. Bagel Verlag, painaja 1921. Turun museokeskus.

Raatikaisen todistaja Antti Leinonen kertoi, että hän oli ollut neljättä vuotta sitten jakamassa omaisuutta tämän Raatikaisen kanssa äidin ja hänen kahden poikansa Pekka ja Antti Tervosen välillä. Tällöin Pekka oli haukkunut äitiään hölmöksi ja sanonut suomeksi: Mene sinä hälvetin kattilan. Miekulan huima perkan walleis olet syndynyt? Kun Tervosen todettiin hionneen edellisessä kuulustelussa kuin saunassa ollessaan, sanoi lautamies Kolomainen, että tämä oli tapahtunut siksi, että äiti oli ilmiantanut hänet käräjille.

Kun Tervosen isä oli kaatunut niin pahoin, ettei hänen selviämiseensä enää uskottu, oli pappi jätetty pyytämättä. Kun tähän kysyttiin syytä, sanottiin, ettei heillä ollut antaa papille lehmää. Leinonen ei osannut sanoa, oliko näin sanonut Pekka vai tämän äiti, mutta hän oli itse ilmoittanut asiasta kappalainen Johan Ilianukselle.

Todistaja Lajunen kertoi, että hän oli ollut Tervosen isän kanssa hakemassa viljoja eräältä kaskelta, kun isä Tervonen oli pudonnut haasialta ja lyönyt päänsä kantoon. Siihen oli tullut haava, mutta Tervonen ei ollut mennyt heti tajuttomaksi. Tervonen oli kävellyt omin jaloin kotiinsa ja kuollut sitten viiden päivän kuluttua. Lautakunta oli kuullut, että Tervonen oli viettänyt taitamatonta elämää ja ollut humalassa levoton sekä vetänyt hiuksista ryppykumppaneitaan.

Kirkkoherra Klemet kertoi, että Tervosen isä oli ollut siveellinen ja lempeä mies, joka oli käynyt säännöllisesti kirkossa ja ehtoollisella. Äiti puolestaan oli jonkin verran kova suustaan kotonaan, mutta käynyt muuten säännöllisesti kirkossa ja ollut kohtelias naapureilleen.

Pekka Tervonen kertoi kysyttäessä tunnustuksen hankkimisesta harjoitusmestauksessa. Hän oli nähnyt pyövelin vasta ringissä, kun hänen piti kärsiä rangaistuksensa. Tällöin pyöveli oli sanonut hänelle, että hänen tuli tunnustaa rikoksensa, sillä hän näki rangaistuksensa ja kuoleman tulevan. Tämän jälkeen pyöveli oli käskennyt häntä polvistumaan ja laskemaan kaulansa pölkylle. Tämän hän oli tehnytkin. Kun hän oli sanonut, ettei ollut koskaan lyönyt vanhempiaan ja syllistynyt siten tähän rikokseen, oli pyöveli käskennyt häntä nousemaan uudelleen.

Lautamies Raatikainen kertoi vielä, että kun hän oli mennyt joitakin vuosia sitten Tervosen äidin luo, oli tämä näyttänyt paukamaa kaulassaan leuan alla ja sanonut, että hän oli saanut sen poikansa kuristettua häntä kaulasta. Tervonen vastasi tähän, että hänen isänsä oli aiheuttanut vamman, ei hän. Seuraavaksi kuultiin

Tervosen äitiä Kerttu Pekantytärtä, joka oli käynyt näöltään aivan huonoksi. Äiti sanoi, ettei hän ollut syyttänyt poikaansa siitä, mitä oikeudessa oli sanottu. Nimittäin että poika olisi polttanut äitinsä päävaatteen ja raahannut hänet kynnykselle ja sanonut lyövänsä tämän pään kirveellä irti. Äidin mukaan hän oli vain sanonut poikansa olevan vastahakoinen ja lyöneen sisariaan, mutta ei äitiään.

Kun äidille sanottiin, että hän oli siis ensin valehdellut pojastaan sanomalla niin, totesi hän, ettei hän tiennyt miten asian laita oli. Vaikka äiti pyysi pojalleen armoa, sanottiin hänelle, että hän oli kuitenkin syyttänyt tätä kirkkoherralle ja lautakunnalle. Kerttu ei sanonut muistavansa tällaista. Lautamies Raatikainen sanoi vielä, että Tervosen isä oli ottanut kukkarostaan partakarvoja ja näyttänyt hänelle sanoen poikansa repineen ne häneltä. Karvat hän oli laittanut takaisin kukkaraan sanoen aikovansa ilmoittaa asiasta esivallalle.

Veli Pekka Toropainen

Kirjoitus on julkaistu aiemmin *Jäsenviesti Jalmarin* lokakuun numerossa 09/2023.

Kunnioita isää ja äitiäs. Suomen Sukututkimusseuran blogi.

https://www.genealogia.fi/1/blogi/kunnioita-isaas-ja-aitias/?fbclid=IwY2xjawKlr-tleHRuA2FlbQIxMQBicmlkETBSbjlWb1VJNjR4aUhJZ3NuAR7Dax8l-7ulj-LyJ07MkUFgGYqCZtk8coy1FXGy11CPVtlFgH2kJdVoIccVaQ_aem_Qc1GauSWCBhLR7BI1f0lBQ . Julkaistu 29.5.2025.